

TÜRKÇENİN GÜNÜMÜZDEKİ SORUNLARI VE İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEMEDE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

PROF. DR. ABDURRAHMAN GÜZEL*

Günümüzde Türkçenin eğitimi ve öğretimine baktığımızda, Yahya Kemal'in "Anamın ak sütü gibi berrak", Kaygusuz'un "Tanrı dili" dediği güzel dilimizin eğitim sistemimiz içerisinde verimli ve hak ettiği biçimde öğretilmediğini görüyoruz. İlköğretim birinci kademedeki din kültürü, beden eğitimi, resim, müzik, yabancı dil gibi pek çok dersin o alanda uzman öğretmenlerce verilirken Türkçe dersinin ise sınıf öğretmenlerince verilmesi çocuklarımızın daha sonraki yıllarda Türkçeyi kullanma ve Türkçe ile donanımlı olma açısından sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Konuyu öncelikli olarak Türkçe öğretmeni yetiştirme tarihi açısından ele alıp sonra ilköğretim birinci kademedeki Türkçe dersinde branşlaşmanın gereklerinden bahsedeceğiz.

1. Türkçenin Eğitimi-Öğretimi'nin Tarihi Seyrine Kısa Bir Bakış

Türkçenin Eğitimi Öğretimi Bölümü'nün tarihi seyrine baktığımız zaman görürüz ki; büyük *Atatürk*'ün 1926 -27 öğretim yılında *Konya*'da iki yıllık olarak açılmasını emrettiği¹ *Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü*'nde,

* Başkent Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü Başkanı.

Günümüzde Türkçenin eğitimi ve öğretimine baktığımızda, Yahya Kemal'in "Anamın ak sütü gibi berrak", Kaygusuz'un "Tanrı dili" dediği güzel dilimizin eğitim sistemimiz içerisinde verimli ve hak ettiği biçimde öğretilmediğini görüyoruz.

öncelikli olarak *Türkçe Öğretmenliği Bölümü* açılmıştır. Esasen, ortaokullara öğretmen yetiştirmek için *Orta Öğretmen Okulları* kurulması, 1924'ten itibaren tasarlanmaya başlanmıştı. *Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü*'nün ilk açılan bölümünün Atatürk'ün talimatı ile Türkçe Öğretmenliği Bölümü olması son derece dikkat çekici ve çok önemli bir husustur.

Bundan bir yıl sonra bu okul, "**Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü**" adıyla Ankara'ya nakledilir ve **Türkçe Öğretmenliği Bölümü** burada ilk mezunlarını 1928 yılında verir. Bilindiği gibi *Yeni Türk Alfabesi*'nin kabul edilmesi de aynı yıla rastlamaktadır. Atatürk'ün en büyük ideali; Türk milletinin tamamına *okuma yazma* öğretebilmektir. *Yeni alfabenin* kabul edilmesindeki temel sebep de budur. O dönemde hızlı bir *okuma yazma* seferberliği başlatılmış ve bir yıl gibi kısa bir sürede bir milyonun üzerinde kişiye *okuma yazma* öğretilmiştir².

Bu, sonraki yıllarda ortaokula giden öğrenci sayısında doğal bir artışa sebep olmuştur. Ortaokullara giden öğrenci sayısındaki bu artışla birlikte, **Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü**'nün yetiştirdiği *Türkçe Öğretmenleri*, başlangıçta ihtiyacı karşılayamayınca 1940'lı yıllarda *Balıkesir, İzmir ve İstanbul*'da da *Eğitim Enstitülerinde Türkçe Öğretmenliği Bölümleri* açılmıştır.

1972-73'de bu enstitülerin sayısı 16'ya çıkar ve her birinde temel bölüm olarak *Türkçe Öğretmenliği Bölümü* yerini alır. Bu durum Türkçe öğretmeni yetiştirmenin tarihi temelinde **program anlayışının** bulunduğunu ve bu anlayışın başarı sağladığını göstermektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren **Türkçe ve Türkçe öğretimine** verilen önem 1974'lerden sonra azalmıştır. Bu durum, özellikle 1982 yılında **eğitimde birlik** adı altında bütün eğitim kurumları 2547 sayılı YÖK Kanunu'nun himayesine alınmasıyla **Eğitim Enstitüleri**'nin de **Eğitim Fakülteleri**'ne dönüştürüldüğü görülür. Yeniden yapılandırılan bu kurumlardaki **Türkçe Öğretmenliği** bölümleri **Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi** adını alarak, yaklaşık 500 bin lise öğrencisine yönelik olarak sadece **liselere edebiyat öğretmeni** yetiştirmeyi hedefler. Fakat buna karşılık **15 milyon ilköğretim öğrencisine** yönelik **Türkçe öğretmeni** yetiştirilmesi ihmal edilir veya düşünülmez.

Ancak bu durum zaman içerisinde **Türkçe öğretimi** açısından önemli bir problem hâline gelir. Çünkü, üniversitelerimizde doğrudan **Türkçe öğretmeni** yetiştirmeye yönelik bir program bulunmamaktadır. Hayatî öneme sahip bu noksanlığın giderilmesi amacıyla 1989-90 yılında, ilk defa **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**'ne bağlı olarak **yüksek lisans** ve **doktora** programlarını yürütmek üzere **Türkçenin Eğitimi - Öğretimi Ana Bilim Dalı** tarafımızdan kurulur. Bu programın öncelikli amacı; daha sonra üniversitelerde açılması düşünülen ve kararlaştırılan **Türkçenin Eğitimi - Öğretimi Lisans Programları**'na öğretim elemanı yetiştirmektir.

Bu cümleden olarak 1992 -1993 öğretim yılında *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü*'ne bağlı olarak Türk üniversitelerinde ilk defa Lisans programı olarak **Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı** yine tarafımızdan kurulur. Bu olay, **Türkçe öğretimi** açısından, Türkçe öğretmeni yetiştirmeye yönelik *10 yıllık bir araya son vermesi bakımından* tarihî bir önem taşımaktadır.

Bu programın öncelikli amacı; *anaokulu, kreş, ilköğretimin birinci ve ikinci kademesi, yetişkinler, iki dilliler, Türk cumhuriyetlerinden yurdumuza gelen orta ve yükseköğretim öğrencileri ve yabancılara Türkçenin öğretimi* vb. konularında **Türkçe öğretmeni** yetiştirmektir.

Bu çalışmalar başarılı bir şekilde devam ederken, kurulan bölümler mezun vermeye başladığı bir sırada, birden bire 1998-1999 öğretim yılında YÖK tarafından uygulanan *Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasında Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü*'ne Anabilim Dalı olarak kaydırılır. Yine aynı yıl içerisinde yan alan

Atatürk'ün en büyük ideali; Türk milletinin tamamına *okuma yazmayı* öğretebilmektir. *Yeni alfabenin* kabul edilmesindeki temel sebep de budur. O dönemde hızlı bir *okuma yazma* seferberliği başlatılmış ve bir yıl gibi kısa bir sürede bir milyon üzerinde kişiye *okuma yazma* öğretilmiştir. Bu, sonraki yıllarda ortaokula giden öğrenci sayısında doğal bir artışa sebep olmuştur. Ortaokullara giden öğrenci sayısındaki bu artışla birlikte, Gazi Orta Mualim Mektebive Terbiye Enstitüsü'nün yetiştirdiği **Türkçe Öğretmenleri**, başlangıçta ihtiyacı karşılayamayınca 1940'lı yıllarda *Balıkesir, İzmir ve İstanbul*'da da *Eğitim Enstitülerinde Türkçe Öğretmenliği Bölümleri* açılmıştır.

uygulaması başlar ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği yan dal olarak kabul edilir. Bu uygulamaya göre Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinden mezun olan bir öğretmenin gerektiği takdirde Türkçe derslerine girebileceği hatta Türkçe öğretmeni olarak atanabileceği öngörülür ki bu asla ve asla kabul edilebilir bir şey değildir. Biz ise 1996 yılında Magosa’da, katıldığımız bir rektörler toplantısında Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinin “İlköğretim Bölümleri” olarak geçtiğini gördüğümüzde “Bir millet vardır. Bu milletin adı Türk. Bu milletin ana dili Türkçe, bu milletin anayasasındaki resmî dili de Türkçe. Gel gör ki T.C. devletin Yüksek Öğretim Kurulu, Türkçeyi katma değer vergisi gibi ilköğretimin altına bir bilim dalı olarak koymuştur. Ben bu kararı külliyen reddediyorum.” şeklinde muhalefet şerhimizi bildirmiştik.

Günümüzde ise Türkçe Öğretmenliği Bölümünden mezun olan öğretmenlerimiz ilköğretim 6-8. sınıflarda Türkçe dersi vermektedirler. İlköğretimin birinci kademesi olan 1-5. sınıflarda ise Türkçe dersi “her derde deva olan, her derse girebilen, aspirin öğretmenler” dediğimiz sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Bölümü 4 yıllık lisans programında 164 kredilik ders içerisinde yalnızca 8 saatlik Türkçe dersi bulunmaktadır. Bu durumda da lisans dönemi boyunca yalnız 8 saat Türkçe dersi alan sınıf öğretmeni, annesi ve yakın çevresinden sonra ilk kez ana dilini başka bir çevrede başka bir kişiden öğrenecek ilköğretim çağına gelmiş çocuğun dili kullanma açısından rol modeli haline gelmektedir. Bu noktada öğretmen kavramı, öğretmen niteliklerini ele almamız gerekmektedir.

2. Öğretmen Faktörü

Bilindiği gibi İlköğretimin birinci kademesinde **anadil öğretimine yönelik dersin adı; Okuma**, ikinci kademesinde **Türkçe**, Lise’de **Edebiyat** adını almaktadır.

İlköğretimin birinci kademesinde; Okuma-yazma, yani harflerin seslendirilip, seslerin şekle dönüşmesidir. İkinci kademe de ise *Türkçe*; doğru ve düzgün okuma, meramını yazı ile doğru ve düzgün olarak ifade etmektir.

Lise’de *Edebiyat* ile; dilin inceliklerini, kurallarını kavramış, anadil öğrenimini tamamlamış, duymayı ve bilmeyi biliyor kabul edilen çocuğun, bedii ve heyecanı ile ilişkisi ele alınır. Kavramların en iyi bir şekilde söz ve yazı ile nasıl ifade edildiği, ifade şekilleri, örnekleriyle öğretilmesi “*edebiyat dersi*” ile mümkündür³.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından; ders programları, ders kitapları hazırlanmakta ve *öğretmenler* de yine aynı Bakanlık tarafından atanmaktadır. Bu

cümleden olarak eğitim sistemimizi yönetecek ve yürütecek olan en önemli öge *Öğretmen* oluyor. Bundan dolayı;

-Bir okul, ancak temel ögesi öğretmen olan eğitim sisteminin başarısı ile değer kazanabilir.

Bu da bir *öğretmende* bulunması gereken; *a. Genel Kültür, b. Özel Alan bilgisi, c. Öğretmenlik meslek bilgisi* ile mümkün olur. Eğer biz bir öğretmende bunları bulamazsak, bunların yetiştirdiği öğrencilerin de başarılı olacağını düşünemeyiz.

Ancak son senelerde özellikle 1974 ve 1998'lerden itibaren Fakültelerin öğretmen yetiştiren bölümlerinde, öğretmenlik için önemli faktör olan bu üç alanda, öğretmen yetiştirilmediği görülmektedir. Bu sebeple de; toplumu çağın üstüne taşıyacak, üretken öğretmenlerin yetiştirilmesi için kaliteli bir eğitimi arar olduk. Halbuki başka ülkeler; *öğretmen yetiştirme konusunu, ideolojik, siyasi ve ben yaptım da oldu kafasından uzaklaşarak, ülke ve dünya yararına " insan gücü-öğretmen yetiştirme"* projesini çok iyi algılayıp en mükemmel bir şekilde devam ettirmektedirler.

Almanya'da dün *anadil öğretimi* için *Eğitim fakültelerinde* bu değerlere uygun **Almanca-anadil öğretmenleri** yetiştirilirken, bugün yine Almanya'da yaşayan *Türk öğrencilerinin Türkçe öğrenmelerine yönelik Helsinki kriterleri* çerçevesinde, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni yetiştirmek üzere ilk ciddi adım **Universitaet-GesamthochschuleEssen'**de atılmış ve mezunlar da vermeye başlamışlardır. Bu cümleden olarak aynı ülke *Almanca'nın yabancı dil olarak öğretimi* için de sadece **Almanya Üniversitelerinde, 24 anabilim dalı** ve hem Almanya'da, hem de dünyanın birçok ülkelerinde *Goethe-Institut* açmışlardır. Bu durum bir yandan *Almanca'nın anadil* olarak öğretilmesinin

Ancak son senelerde özellikle 1974 ve 1998'lerden itibaren Fakültelerin öğretmen yetiştiren bölümlerinde, öğretmenlik için önemli faktör olan bu üç alanda, öğretmen yetiştirilmediği görülmektedir. Bu sebeple de; toplumu çağın üstüne taşıyacak, üretken öğretmenlerin yetiştirilmesi için kaliteli bir eğitimi arar olduk. Halbuki başka ülkeler; *öğretmen yetiştirme konusunu, ideolojik, siyasi ve ben yaptım da oldu kafasından uzaklaşarak, ülke ve dünya yararına "insan gücü-öğretmen yetiştirme"* projesini çok iyi algılayıp en mükemmel bir şekilde devam ettirmektedirler.

Bundan böyle diyebiliriz ki; okullarımızdaki bütün derslerin başarısının temelinde *Türkçe* ve bunu okutacak basiretli *öğretmenler* gelmektedir. Bu sebeple ifade etmeliyiz ki; *1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi* gereğince *genel kültür, özel alan bilgisi ve pedagojik formasyonla* donatılmış, ihtisas sahibi *Türkçe öğretmenlerinin* yetiştirilmesi gerçeği inkâr edilemeyecek kadar açıktır.

önemini vurgularken, diğer yandan da bizim kendi vatandaşlarımız için yapamadığımızı Almanların yapmış olmaları itibariyle dikkate değer bir durumdur.

Bundan böyle diyebiliriz ki; okullarımızdaki bütün derslerin başarısının temelinde *Türkçe* ve bunu okutacak basiretli *öğretmenler* gelmektedir. Bu sebeple ifade etmeliyiz ki; *1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi* gereğince *genel kültür, özel alan bilgisi ve pedagojik formasyonla* donatılmış, ihtisas sahibi *Türkçe öğretmenlerinin* yetiştirilmesi gerçeği inkâr edilemeyecek kadar açıktır. Çünkü bu konuda gerekli tedbirlerin alınması ancak *Türkçe öğretmenlerinin* yetiştirilmesi ve aşağıdaki görevleri üstlenmeleri ile mümkün olacaktır. Onlar da:

- Anaokulundan itibaren *ilk okuma yazma eğitim ve öğretiminin* hazırlık safhasında,
- Her yaş grubundaki çocukların seviyelerine uygun *Türkçe anlama ve anlatma becerilerinin* geliştirilmesinde,
- *Dinleme* yoluyla anlama yeteneklerinin geliştirilmesi ve onların seviyelerine uygun *kelime hazinelerini de* zenginleştirme çalışmaları yaptırılmasında,
- Birikimlerini dile getirmede *sözlü anlatım becerilerinin* verilmesinde,
- Okuma *zevk ve alışkanlığının* kazandırılmasında,
- El yazısı becerilerinin geliştirilmesinde,
- *Türk* dilinin sevdirmesi, bu yolla millî kültürümüzün benimsetilip, **millî birlik ve beraberliğin dil birliği** ile temini ve üniter *hukuk*

devletimizin güçlenmesinde,

- Şu anda yurt dışında *Millî Eğitim Bakanlığı* tarafından **Türkçe öğretmek** amacı ile gönderilen, yalnız yabancı dil sınavını (*Arapça, Farsça, Almanca, İngilizce, Fransızca*) ÖSS'den geçen, fakat Türkçenin eğitimi-öğretimi ile ilgisi olmayan donanımsız ve meslek dışı politize kişilerin önüne geçilmesinde,

- *Türk cumhuriyet ve topluluklarına mensup soydaşlarımıza Ata dilinin öğretilmesinde vb alanlarda, genel kültür, alan bilgisi ve pedagojik formasyon* sahip donanımlı bir şekilde **Türkçe Öğretmenleri'nin** yetiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Yukarıda kısaca ifade etmeye çalıştığımız amaçların gerçekleştirilmesinde, özel eğitim görmüş, gerekli alan bilgisi ve pedagojik formasyona sahip geniş hedef kitleye verilecek *Türkçe derslerini*, Türkçe branş öğretmenlerinin vermeleri sağlanmalıdır. Çünkü bizim, açılmasını **hedeflediğimiz yeni programlar, gerçek anlamda Türkçe öğretiminin göz ardı edilmiş hedef kitleleridir**. Bu alanlarda Türkçe öğretiminin daha etkili gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan *Türkçe öğretmenlerini*; **Temel Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı, Yabancılar Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dallarındaki** programlarından yetiştirmeliyiz.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 64. maddesi "İlköğretim okullarında dersler sınıf veya branş öğretmenleri tarafından okutulur." hükmünde olmakla birlikte "ilköğretim okullarının 4 üncü ve 5 inci sınıflarında özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen; beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlâk bilgisi, yabancı dil ve bilişim teknolojileri derslerinin branş öğretmenlerince" okutulacağı kararı da bu maddede yer almaktadır⁴. Buna göre belirtilen dersler özel bilgi, beceri ve yetenek istemekte ancak bireyin temel yetisi olan dil ve bunun içinde ana dil öğretimi ise bu hükme dahil edilmemektedir.

Bu konudaki itiraz ve görüşler Millî Eğitim Bakanlığı nezdinde paylaşıldığında ise "Ben size müstakil Türkçe öğretmeni atayacak olursam, 64.000 sınıf öğretmenini nereye yerleştireceğim?" şeklindeki cevaplarla karşılaşılması Türkiye Cumhuriyeti Devleti gibi büyük bir devletin "dil öğretimi" gibi önemli bir konuya günlük politikalarla ve maddi çerçeveden yaklaştığının acı bir göstergesidir.

Türkçenin akademisyenliğini yapmış, bu konuda uzun yıllar boyunca dersler vermiş, Türkçe alanına sayısız öğrenci yetiştirmiş biri olarak bu konuda bizim üzerimize aldığımız görev ise ilköğretimin birinci kademesine (anaokulu ve kreş de dâhil olabilir) 1-5. sınıflara Türkçe öğretmeni yetiştirmek üzere harekete geçmektir. Bu hareketimizin nihai noktası ise "Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı"nın kurulmasıdır. Böylelikle Türkiye Cumhuriyetinin resmî dili ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının da anadili olan Türkçe alanında uzman kişiler tarafından öğretilecektir.

Türkçe öğretiminde hedef kitle olarak hangi grupların belirlendiği ise ayrı bir başlıkta ele alınabilir.

Bilindiği gibi dil, milli birliğin en önemli unsurudur. Eğitim Fakültelerindeki, *Türkçe Eğitimi Bölümleri*'nin önemi, değişen ülke ve dünya şartlarıyla beraber her geçen gün de artmaktadır. Esasen, aydın her Türk insanı bu konuda duyarlı olmak zorundadır. Yeni nesillere Türkçenin doğru ve etkili bir biçimde öğretilmesi zorunluluğu bugün çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Son yıllarda küreselleşme akımı tüm dünyada millî devletlerin temellerini sarsar hale gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ve milletin gelecekte güçlü bir devlet ve millet olarak yaşayabilmeleri ve var olmaları da okullarımızdaki Türkçe öğretiminin başarısıyla sağlanacaktır.

3. Hedef Kitle

Bilindiği gibi **dil**, milli birliğin en önemli unsurudur. Eğitim Fakültelerindeki, *Türkçe Eğitimi Bölümleri*'nin önemi, değişen ülke ve dünya şartlarıyla beraber her geçen gün de artmaktadır. Esasen, aydın her Türk insanı bu konuda duyarlı olmak zorundadır. Yeni nesillere Türkçenin doğru ve etkili bir biçimde öğretilmesi zorunluluğu bugün çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Son yıllarda küreselleşme akımı tüm dünyada millî devletlerin temellerini sarsar hale gelmiştir. **Türkiye Cumhuriyeti**'nin ve milletin gelecekte güçlü bir devlet ve millet olarak yaşayabilmeleri ve var olmaları da okullarımızdaki **Türkçe öğretiminin** başarısıyla sağlanacaktır.

Ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi şekilde verecek, yaratıcı ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirecek örnekler ancak *Türkçe yazılmış sanat eserlerinde* mevcuttur. Bilindiği gibi çocuk, bu eserlerin ilk örnekleriyle **Türkçe derslerinde** karşılaşacaktır. Öte yandan öğrencilerin evrensel kültür ve sanat eserleriyle karşılaşmaları da **okulda** ve özellikle **Türkçe derslerinde** başlayacaktır.⁵

Etkili Türkçe öğretimi, *hedef kitlenin* tam olarak tespit edilmesi ve doğru analiz edilerek tanımlanmasıyla mümkün olabilir. Türkçe öğretiminde **yöntem ve tekniklerin** seçimi *hedef kitlenin* özelliklerine göre farklılıklar gösterebilir. Çağdaş öğretim stratejilerinin ana felsefesi olan öğrenci merkezli eğitimin doğası gereği Türkçe öğretimi de öğrenci merkezli olmalı, *yani hedef kitlenin zihni, ruhi, kültürel ve özelliklerine uygun yapılandırılmalıdır*. Bu bilgiler ışığında Türkçe öğretiminde *metot ve uygulamalar hedef kitlelere* yönelik olmalıdır.

Dil öğretiminde hedef kitleyi değişik ölçülere göre değişik alt birimlere ayırabiliriz⁶. Şöyle ki;

Yaş Bakımından: Çocuklar, gençler, yetişkinler, yaşlılar.

Eğitim Bakımından: İlkokul, ortaokul, Lise, Yüksekokul ve Üniversite mezunları.

Meslek Bakımından: Doktor, mühendis, İktisatçı, Bankacı gibi meslek sahipleri ile subay astsubay, öğrenci, memur, Tüccar ve ev kadını gibi, daha geniş tanımlı çalışma alanlarında bulunanlar.

Kültür Bakımından: Bütün bilgilerini gündelik konuşmalardan, radyo ve gazetelerden elde edenler. Kitaplar ve dergiler okuyarak çevrelerinde ve dünyada olup bitenlerden haberi olanlar. Sadece kendi çalışma alanlarını ilgilendiren yayınları izlemekle yetinenler. Kültür ve sanat dallarının hemen hepsinde bilgi ve görüş sahibi olabilecek biçimde özel çaba göstererek çalışanlar.

Kişilik Bakımından: Dil becerilerini (okuma-dinleme, konuşma-yazma) farklı düzeylerde kullananlar.

Milliyet Bakımından: Türkçe eğitime tabi tutulacak olan hedef kitlenin millî mensubiyetleri de çok önemlidir. Bu anlamda TC, KKTC vatandaşı ve Türk soylu (Kırgızistan, Kazakistan, vb.) olanlar, çeşitli sebeplerle yurt dışında bulunan Türkler.

Burada önemli olan nokta, *Türkçe öğretilcek hedef kitlenin* bir bütün olmayıp, farklı guruplara ayrılmalarıdır. **Türkçeyi öğretmek durumunda olduğumuz hedef kitle** bir hayli kabarıktır.

Yukarıda yapılan *hedef kitle* tasnifini de dikkate alarak yaptığımız ve yapacağımız **Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Bölümü**'nde oluşmasını istediğimiz *Anabilim Dalları*'nı aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

Türkçe öğretiminde yöntem ve tekniklerin seçimi *hedef kitlenin* özelliklerine göre farklılıklar gösterebilir. Çağdaş öğretim stratejilerinin ana felsefesi olan öğrenci merkezli eğitimin doğası gereği Türkçe öğretimi de öğrenci merkezli olmalı, *yani hedef kitlenin zihni, ruhi, kültürel ve özelliklerine uygun yapılan-dırılmalıdır.*

TÜRKÇE'NİN EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

Kurulması Önerilen Ana Bilim Dalı

Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Okul öncesine (Anaokulu, kreş, çocuk yuvası), İlköğretimin birinci kademesine (1-5.sınıflar), Ana dili Türkçe olanlara, Yetişkinlere, Türk Cumhuriyetleri ve topluluklarından gelen ilköğretim seviyesindeki soydaşlarımıza, Türkçe Öğretimi

(Mevcut Ana

Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Yüksek Lisans Programı

Bilim Dalı)

Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
İlköğretimin ikinci kademesine (6-8. sınıflar), Meslek Liselerinin hazırlık sınıflarına, Birleştirilmiş sınıflara, Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından gelen orta öğrenim öğrencilerine, Türkçe Öğretimi

(Kurulması

Önerilen Ana Bilim Dalı)

Yabancılara Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Ana dili yabancı dil olanlara, Yurt dışındaki iki dilli Türk çocuklarına, Yüksek öğrenim yapmak üzere başka ülkelerden yurdumuza gelenlere, Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topluluklarından yüksek öğrenim için yurdumuza gelenlere, Dünya ülkelerindeki Türkoloji Merkezlerine, Devletin ihtiyaç duyduğu kurumlara, Yurtiçi ve Yavru Vatandaki Türkçe Öğretim Merkezlerine vb.
Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi

Görüldü gibi tarafımızca kurulması önerilen yeni ana bilim dalları şunlardır:

- *Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı*
- *Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı*
- *Yabancılarla Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı*

4. Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Hedef Kitlesi, Özellikleri ve Program Önerisi

Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalının hedef kitlesini kısaca aşağıdaki başlıklar halinde toplamak mümkündür:

- * *Okul öncesine (Anaokulu, kreş, çocuk yuvası),*
- *İlköğretimin birinci kademesine (1-5.sınıflar),*

Bu iki hedef kitle de Türkçe Eğitimi açısından çok önemlidir. Bireyin bütün yaşamı boyunca hayatı algılaması, anlaması ve ona uyum sağlayabilmesi okul öncesi ve ilköğretim seviyesindeki Türkçe öğretimine bağlıdır. Zira bu çağdaki dil kazanımı düşünce üretimine dönüşmekte, öğrenilenler bilinç düzeyine yükselerek bireyin zihni ve ruhi yönden gelişmesini sağlamaktadır.⁷ Geçmişte ve bugün “Okul Öncesi ve İlköğretimin I. Kademesi”nde gerçekleştirilen Türkçe öğretimi dikkatle incelendiğinde *bu alanların ihmal edildiği görülmektedir*. Gerek **Okul Öncesi**, gerekse *İlköğretimin I. Kademesinde Türkçe öğretimi*, alanında yetişmiş kişilerce değil, maalesef başka alanlarda yetişmiş karmaşık bilgilere sahip, alan uzmanı olmayan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple hedef kitleye yönelik Türkçe öğretmeni yetiştirilmesi günümüzde büyük önem arz etmektedir.

- *Ana dili Türkçe olanlara,*
- *Yetişkinlere,*
- *Türk Cumhuriyetleri ve topluluklarından gelen ilköğretim seviyesindeki soydaşlarımıza, Türkçe Öğretimi*

Bireyin bütün yaşamı boyunca hayatı algılaması, anlaması ve ona uyum sağlayabilmesi okul öncesi ve ilköğretim seviyesindeki Türkçe öğretimine bağlıdır. Zira bu çağdaki dil kazanımı düşünce üretimine dönüşmekte, öğrenilenler bilinç düzeyine yükselerek bireyin zihni ve ruhi yönden gelişmesini sağlamaktadır.

1. Sınıf 1. Yarıyıl	1. Sınıf 2. Yarıyıl
Osmanlı Türkçesi-I	Osmanlı Türkçesi-II
Türkçe Dil Bilgisi-I: Ses Bilgisi	Türkçe Dil Bilgisi-II: Kelime Bilgisi
Türkçe Kompozisyon-I	Türkçe Kompozisyon-II
Türkçede İmlâ-I	Türkçede İmlâ-II
Yazı Yazma Teknikleri-I	Yazı Yazma Teknikleri-II
Edebiyat Bilgileri-I	Edebiyat Bilgileri-II
Türk Edebiyatı Tarihi-I	Türk Edebiyatı Tarihi-II
Türkçe Öğretim Metotları-I	Türkçe Öğretim Metotları-II
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi-II
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi-I	Yabancı Dil-II
Yabancı Dil-I	Okul Deneyimi-I

2. Sınıf 3.Yarıyıl	2. Sınıf 4.Yarıyıl
Osmanlı Türkçesi-III	Osmanlı Türkçesi-IV
İlk Okuma Yazma Öğretimi-I	İlk Okuma Yazma Öğretimi-II
Türkçe Dil Bilgisi-III: Cümle Bilgisi	Türkçe Dil Bilgisi-IV: Anlam Bilgisi
Türk Halk Edebiyatı (Anonim)	Çocuk Edebiyatı-II
Çocuk Edebiyatı-I	Çocukta Dil Gelişimi-II
Türkçe Öğretim Metotları-III	Türkçe Öğretim Metotları-IV
Yeni Türk Edebiyatı-I	Yeni Türk Edebiyatı-II
Türk Destan Edebiyatı-I	Türk Tasavvuf Edebiyatı
Çocukta Dil Gelişimi-I	Türk Destan Edebiyatı-II
Gelişim ve Öğrenme	Okul Öncesi Dönemde Türkçe Eğitimi
	Öğretimde Plânlama ve Değerlendirme

3.Sınıf 5.Yarıyıl	3. Sınıf 6.Yarıyıl
Anlatma Teknikleri-I (Konuşma)	Anlatma Teknikleri-II (Yazma)
Anlama Teknikleri-I (Dinleme)	Anlama Teknikleri-II (Okuma)
Tarihî Türk Şiveleri	Çağdaş Türk Şiveleri
Yurt Dış. Türklere Türkçe Öğretimi-I	Yurt Dış. Türklere Türkçe Öğretimi-II
Eski Türk Edebiyatı-I	Resmî Yazışma Teknikleri
Yeni Türk Edebiyatı-III	Türkçe Öğretiminde Araştırma Teknikleri
Karşılaştırmalı Türk ve Dünya Edebiyatı-I	Hızlı Okuma Teknikleri
Âşık Edebiyatı	Eski Türk Edebiyatı-II
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	Karşılaştırmalı Türk ve Dünya Edebiyatı-II

	Sınıf Yönetimi
	Özel Öğretim Yöntemleri-I

4. Sınıf 7.Yarıyıl	4. Sınıf 8.Yarıyıl
Yabancılara Türkçe Öğretimi-I	Yabancılara Türkçe Öğretimi-II
Türk Dünyası Edebiyatı-I	Türk Dünyası Edebiyatı-II
Tiyatro Bil. Ve Sahneleme Tek.	Karşılaştırmalı Çocuk Edebiyatı
Uygulamalı Dil Bilimi	Türkçe Öğretiminde Eğitim Teknolojisi
Türk Halk Bilimi	Dil Psikolojisi
Türk Kültürü	Türkçe Öğretimi Uygulamaları
Türkçe Öğretiminde Gözlem Çalışmaları	Seminer-Mezuniyet Çalışması-II
Eski Türk Edebiyatı-III	Rehberlik
Seminer-Mezuniyet Çalışması-II	Öğretmenlik Uygulaması
Okul Deneyimi-II	
Özel Öğretim Yöntemleri-II	

Biz bu konudaki ilk atılımı bünyesinde bulunduğumuz Başkent Üniversitesinde gerçekleştirmek üzere harekete geçtik ve ilgili başvurularımızı yaptık. Çeşitli nedenlerden dolayı sekteye uğrayan bu ilk girişimin ardından ise Gazi Üniversitesi rektörü Rıza Ayhan Beyle görüşmelerimizi yaptık ve kendisinin desteğiyle de “Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı”nın açılması için tekrar Yüksek öğretim Kurumu ile görüşmeler yapacağız.

5. Netice

Netice olarak ifade ediyoruz ki **Türkçe**; UNESCO tarafından yapılan, resmi dil sıralamasında **beşinci**; anadil sıralamasında **üçüncü** durumdadır ve bilim dili olarak tarihi seyri 2500 yıllık geçmişe dayanmaktadır. Buna karşılık **güzel Türkçemiz** öz yurdunda öksüz muamelesi görmemelidir. Yani **Türkçenin öğretimi; İngilizce, Almanca ve Fransızcanın öğretiminden daha mı az önemlidir?**

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana 65 millî eğitim bakanı 67 reform yaptı. 1998'de Eğitim Fakültelerinin yeniden şekillenmesi neticesinde 180 milyon dolar harcandı. Ne geçti elimize? Günümüzde üniversite kapısında yığılıp kalan milyonlar ve üniversitelerde çeşitli zorlukla mezun etmeye çalıştığımız binler.

Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Programları ile ilgili son değişiklik 2005 yılında yapılmış ve bu değişiklikle yan alan uygulaması sona erdirilmiştir. Yan alan uygulaması gündemdeyken Türkçe öğretmenin sosyal bilgiler öğretmenliği,

Netice olarak ifade ediyoruz ki Türkçe; UNESCO tarafından yapılan, resmi dil sıralamasında **beşinci**; anadil sıralamasında **üçüncü** durumdadır ve bilim dili olarak tarihi seyri 2500 yıllık geçmişe dayanmaktadır. Buna karşılık güzel Türkçemiz öz yurdunda öksüz muamelesi görmemelidir.

sosyal bilgiler öğretmeninin de Türkçe öğretmenliği yapabilmesi söz konusuydu. Bu nasıl olabilir? Alan dersi olarak aldığı yaklaşık 30 kredilik bir ders, eğitim formasyon dersleri ve böylece tamamlanmış yuvarlak bir cehalet uykusu getirdiler.

1992'de Kıbrıs'ta bulunduğumuz bir toplantıda Rauf Denктаş Bey gelerek "Hocalar, benim bir aşkım var, o da Kıbrıs'tır." demişti. Türkçeye gönül vermiş biri olarak ben de diyebilirim ki benim en büyük sevdam, ilköğretimin birinci kademesinde hocalık yapmak üzere Türkçe Öğretmenliği Bölümüne bağlı olarak bir Temel Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalının kurulmasıdır. 5-6 yaşına gelmiş dil edinimi ve öğrenimi açısından önemli bir noktada bulunan çocuğa verilecek eğitim için uzmanlarınca olmalıdır. Aksi takdirde bugün de şahit olduğumuz gibi bu yavrular 11-12 yaşına gelip ilköğretim ikinci kademeye geçtiklerinde Türkçe öğretmenleri önceki yıllardan kaynaklanan pek çok yanlışları düzeltmekten kendilerinin uygulaması gereken programı uygulayamamaktadırlar. Bu bir silsile

halinde devam edip gelmekte bizlerse üniversite seviyesine gelmiş öğrencilerimize, bütün bölümlerde zorunlu ders olarak Türkçeyi okutmakta ve hala bir dilekçenin nasıl yazıldığını, noktalı virgülün nerede kullanılacağını öğretmekteyiz.

Üsküp'e yakınlarda yaptığımız bir gezide her tarafın Osmanlı olduğunu, yer adlarının bile değişmediğini gururla gördüm: Kurşunlu Han, Bitpazarı... Makedonya gibi bir yerde cuma hutbesi Türkçe okunduğuna şahit oldum. Arnavut kökenli olmalarına rağmen herkesin Türkçeyi ana dili gibi konuşmasına sevindim. Başka gezilerimde de İran'da Tebriz, Meşhet, İsfahan, Tahran'da, uçakta bile Türkçe konuşulması beni duygulandırdı. Üç milyonun üzerinde Türkmen bulunan bir sahraya gittim. İranlılardan ne kız alıyor ne kız veriyor, neslini muhafaza ediyorlar. Türkçe bâki kalacak. En ufak bir şüphem yok.

Onun için Hacı Bektaşî Velî'nin dediği gibi, bu yolda "bir olalım, iri olalım, diri olalım." Türkçemize, "anamızın ak sütüne" sahip çıkalım. Ona haram, yabancı el değmesin!

DİL, ADAMI BEYAN EDER

YRD. DOÇ. DR. VELİ SAVAŞ YELOK*

Bilgi ve düşüncelerin kusursuz aktarımıyla insanları birbirine yakınlaştıran, birbiriyle kaynaştıran, toplumların oluşmasında temel etken olan, toplumları ayakta tutan; ülkelerin kalkınmasını, devamlılığını, kültür ve uygarlıkların varlığının sürekliliğini sağlayan temel ögenin dil olduğu herkesin kabul ettiği bir gerçektir.

Dilin yanlış kullanımı savaş nedeni olmuş, dilin iyi kullanımıyla barış sağlanmış; beyinler, yürekler, gönüller, hatta zaman zaman ülkeler dille fethedilmiştir. Yönetimindeki kitleleri peşinden sürükleyen güçlü yöneticilerin, konuşma ve yazma sanatının etken olduğu mesleklerde doruklara ulaşmış kişilerin, dili hep iyi kullandıkları görülmüştür.

Dünyanın en eski, dolayısıyla da en köklü dillerinden biri olan Türkçe, yüzyıllar içinde büyük bir milletin oluşumunda ve bu milletin bireylerince kurulan büyük devletlerin yönetiminde ana dili, konuşma dili, yazı dili, bilim dili, eğitim dili ya da resmî dil olarak yerini almış, binlerce kalıcı eserin yaratılmasını sağlamıştır. Bunun içindir ki dilin ancak onu kullananlar tarafından geliştirilip yaşatıldığı bilinir. Dili kullanmak ise onunla asgarî düzeyde iletişim sağlamaktan öte anlamlar

* Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi.

Dünyanın en eski, dolayısıyla da en köklü dillerinden biri olan Türkçe, yüzyıllar içinde büyük bir milletin oluşumunda ve bu milletin bireylerince kurulan büyük devletlerin yönetiminde ana dili, konuşma dili, yazı dili, bilim dili, eğitim dili ya da resmî dil olarak yerini almış, binlerce kalıcı eserin yaratılmasını sağlamıştır.

içerir. İnsan ana dilini kullanırken ataları da, tarihi de, edebiyatı da kısaca kültürü de konuşur. Bu konuşmayı, yazının bulunuşuna kadar sözlü dil ürünleri sağlamıştır.

Gerek yazılı gerekse sözlü anlatımda bir toplumu oluşturan bireylerin sağlam bir dil kullanımına sahip olmaları gerekir. Çünkü kendi iç dünyasını başkalarına tercüme edecek olan ve başkalarının da kendisine aktarmaya çalıştığı duyguların, düşüncelerin muhatabı olan birey, kendisine iletmeye çalışılanları eksiksiz anlamak zorundadır.

Günlük ilişkilerimizde duygu, düşünce, hayal, istek ve olayların bir konu etrafında belli bir düzen içerisinde ifade edilmesinde yazılı anlatımdan daha çok sözlü anlatıma başvururuz. Türkçe düşünmek kadar ifade etmenin de bir sorun hâline geldiği günümüzde, Türkçenin bütün ifade zenginliklerinin yazıyla olduğu kadar sözlü olarak da aktarılmasında sorunlarla karşı karşıya kalınabilmektedir.

Bir düşünürün *insanın aklını diliyle kullanma sanatı* olarak tarif ettiği konuşma; *bir insanın başka bir insan ya da topluluğa bilgi, görgü, duygu, düşünce, olay, gezi, gözlem, izlenim, dilek, öneri, deney ve hayallerini sözle anlatması* olarak tanımlanır ve sözle gerçekleştirilen etkili bir iletişim aracıdır.

Konuşmada, sürekli bir düşünce alış veriş söz konusudur. Çünkü bu, konuşanlar arasında karşılıklı olarak gidip gelen ve konuşmacıları birbirine verecekleri mesajlar çerçevesinde düşünmeye iten bir eylemdir. Bunun içindir ki ünlü düşünür Aristo, *Konuşma sanatını bilen adam, düşündüklerinin hepsini söylemez, fakat söylediklerini düşünür de söyler*, diyerek konuşmanın düşünce üzerindeki tesirini vurgulamıştır.

Basit bir konuşma modeli gelişirken ya da konuşmacılar arasında bildiri ve anlam alış veriş olurken her iki taraf da düşündüklerini birbirlerine en güzel, en etkili bir biçimde, en kolay şifrelerle aktarmaya ve en yakın kanalları seçmeye gayret gösterir. Bunu yaparken de sürekli olarak karşılıklı besleyici tepkileri kontrol ederler.

Bu kontrol ya da otokontrol, genellikle bilinçsiz veya yarı bilinçli, fakat kendiliğinden otomatik olarak işlemektedir. Basit bir konuşmayı etkili ve güzel bir konuşmaya yani bir sanata dönüştürmek ise ancak bu kontrolü tam bilinçli hâle getirmekle sağlanabilir.

Konuşmanın insanın meslek hayatındaki başarısı ve toplum içindeki yerinin belirlenmesindeki rolü bilinen bir gerçektir. Konuşmasını hatasız yapan avukat iyi avukat, konuşmasında kusura yer vermeyen öğretim elemanı ya da öğretmen iyi öğretici, meslekî becerilerinin yanı sıra hastasıyla konuşarak iletişim içinde olan doktor iyi doktor, hemşire iyi hemşire, teknik bilgisiyle birlikte konuşmalarında başarılı olan mühendis iyi mühendis, müşterisiyle güzel konuşması sayesinde iyi iletişim kurabilen satış elemanı başarılı eleman, ticaret adamı başarılı tüccar, konuşmasını bilen öğrenci iyi ve başarılı öğrenci, yerinde ve güzel konuşan vatandaş da daha çok kabul gören vatandaş olarak toplum içindeki yerini almaktadır. Bunun içindir ki “Konuş, kim olduğunu söyleyeyim.” diyen Sokrates ne kadar haklıdır.

Konuşmanın iyi ve güzel işler, meslekî başarılar, dost kazanma, toplumda iyi bir yer edinme gibi amaçlar doğrultusunda kullanıldığı görülmektedir. Aşkın, sevginin, dostluğun, dürüstlüğü, iyiliğin, güzelliğin, barışın, özgürlüğün, savaşın, kinin, nefretin, kötülüğün, düşmanlığın, kısacası kişilikleri, davranışları etkisi altına alan, ilişkileri ve yaşamı yöneten birçok temel duygu ve kavramın bu mucizede düğümlendiği belirtilmektedir. Bu nedenledir ki anlatmanın, anlatmanın, anlaşılmanın temelinde konuşmanın yer aldığı bilinen bir gerçektir.

Konuşma becerisinin günlük hayattaki yeri ve öneminin büyüklüğü de bilinen ve kabul edilen gerçeklerdendir. Evde, okulda, iş yerinde, radyoda, televizyonda, sokakta veya bir toplantıda konuşurken, zaman zaman hoş gitmeyen, ölçüsüz, zamansız, yersiz, alaycı, soğuk konuşmaların konuşan kişiyi zor durumda bıraktığı ve genellikle de isteğinin gerçekleşmesine engel olduğu görülmektedir.

Sözlü anlatımın eksiksiz bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kişinin kendisi açısından söyleniş en uygun olan kelimeleri tercih etmesi, seslerde vurgu ve tonlamaya özen göstermesi gerekir. Bunun yanı sıra başarılı bir konuşma için jest ve mimiklerden de yararlanılmalıdır.

Türkçe düşünmek kadar ifade etmenin de bir sorun hâline geldiği günümüzde, Türkçenin bütün ifade zenginliklerinin yazıyla olduğu kadar sözlü olarak da aktarılmasında sorunlarla karşı karşıya kalınabilmektedir.

Konuşmada, sürekli bir düşünce alış verişi söz konusudur. Çünkü bu, konuşanlar arasında karşılıklı olarak gidip gelen ve konuşmacıları birbirine verecekleri mesajlar çerçevesinde düşünmeye iten bir eylemdir. Bunun içindir ki ünlü düşünür Aristo, *Konuşma sanatını bilen adam, düşündüklerinin hepsini söylemez, fakat söylediklerini düşünür de söyler*, diyerek konuşmanın düşünce üzerindeki tesirini vurgulamıştır.

İyi, doğru, anlaşılır, güzel bir konuşmanın gerçekleştirilebilmesi için sözcüklerin doğru telâffuz edilmesi gerekmektedir. Bu ise sesin doğru ve etkin biçimde kullanımını, yani diksiyonun önemini ortaya koymaktadır. Diksiyon, esas olarak sesi kullanarak söz söyleme sanatıdır. Bununla ses-söz birliğini, bütünlüğünü kuran birey, sesi yapılandırır ve sese anlam kazandırır. Konuşmacının, konuşmasının başarılı olabilmesi için konuşacağı dilin ses yapısını, hangi sözcüğün hangi telâffuzla hangi anlama gelebileceğini iyi bilmesi, kısacası konuşmasını yapacağı dili iyi bilmesi, bunun yanı sıra o dili sevmesi, o dili konuşmaktan zevk alması gerekmektedir. Konuşmasının doğru, iyi, güzel, anlaşılır, hatta mükemmel olmasını isteyen bir kişinin, çalışma alanı ne olursa olsun, öncelikli olarak Türkçeyi sevmesi gerekmektedir. O, Yahya Kemal Beyatlı'nın dediği gibi Türkçeyi *anne sütü* gibi ağzında hissedebilmelidir. Diksiyon, bir bakıma, sözcüklerin söyleniş biçimleriyle anlam, bilgi ve duygu yüklerinin doğru anlaşılması ve bu değerlerin cümle içinde ölçülü olarak dağıtılması işidir.

Günlük hayatta, diksiyon hataları nedeniyle konuşmaları yanlış anlaşılan ya da anlaşılamayan kimi konuşmacılarla karşılaşmaktadır. Bu konuşmacılar arasında, basın-yayın hayatında önemli yeri olan bazı televizyonların program sunucusu ya da haber spikerlerini de görmek mümkündür.

Konuşmada, söylenecek sözlerin ritmini, anlam bütünlüğünü, dil yapısını, sözcükleri bozmadan rahatça söylemek gerekir. Bu da her soluk duraklamasında, anlam bütünlüğü olan sözlerin açık ve seçik olarak söylenmesi demektir. Cümleler ve sözcükler, anlamı bozarak, akışı kesecek biçimde orta yerlerinden asla kırılmamalıdır.

Konuşmalarda söz ve ses akışına dikkat edilmelidir çünkü sözler seslerle anlamlandırılmalıdır. Aksi durumda konuşmanın görevini tam olarak yerine getirdiği düşünülmemektedir. Konuşmaya iyi bir üslûp kazandırılmalıdır. Üslûp, konuşmada, konuşmacının kendine özgü bir anlatım biçimidir. Konuşmalarda yalın, süslü ya da karma biçiminde çeşitlenmiş olarak görülebilen üslûp, her konuşmacının kendine özgü konuşma durumuna ve becerilerine göre de özellikler kazanmaktadır. Üslûp bir bakıma konuşmacının kendi kişiliğini konuşmasına katması şeklinde de yorumlanabilir. F. Gemuhluoğlu'nun deyişiyle *konuşma su gibi berrak, ana sütü gibi ak ve helâl bir Türkçeyle yapılmalıdır*.

Söyleyişle ilgili konuşma yanlışlarının başında yerel ses ve sözcüklerin kullanımı gelmektedir. Konuşma eğitimi almamış insanların günlük hayatta yaptığı bu tür konuşmalar yadırganmaz. Çünkü onlar kurallı konuşmayı bilmedikleri için konuşmaları doğal ve samimîdir. Fakat konuşma eğitimi almış kişilerin, özellikle iletişim organlarını da kullanarak, bilinçli ya da bilinçsiz olarak yaptığı bu tür konuşmalar ciddî konuşma yanlışlarıdır ve konuşma dilinde zor telâfi edilebilecek bozukluklar meydana getirmektedir. Konuşmalardaki yöresel kullanımlardan kaynaklanan hataların iki ayrı grupta toplandığı görülmektedir. Bunlardan ilki, seslerde görülen değişikliklerdir. Örneğin; Kayseri değil Gayseri, kız değil gız, geliyorum değil celiyorum söyleyişlerinde olduğu gibi. İkincisi, özellikle fiiller başta olmak üzere bölgesel kısaltmalar yapılarak dile kendince kıvrak bir söyleyiş kazandırmaktır. Geliyorum değil **geliyom** ya da **celeyrum**, seveceğim değil **sevcem**, Hatice değil **Haçça**, Ali Ağa değil **Ālā** örneklerinde görüldüğü gibi. Yerel sesle ve sözcüklerle yapılan yanlışları kimi politikacı, tiyatrocu, sunucu, şovmen vb. konuşmacılarda da görülmektedir ki, bunların konuşmalarını doğru yaptıkları da söylenemez.

Konuşmada karşılaşılan bir diğer hata da argodur. Sözlüklerde *kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek ya da topluluktaki insanların kullandığı özel dil ya da sözcük dağarcığı; serserilerin, külhanbeylerin kullandığı söz ya da deyim* ifadeleriyle açıklanan

Konuşmacının, konuşmasının başarılı olabilmesi için konuşacağı dilin ses yapısını, hangi sözcüğün hangi telâffuzla hangi anlama gelebileceğini iyi bilmesi, kısacası konuşmasını yapacağı dili iyi bilmesi, bunun yanı sıra o dili sevmesi, o dili konuşmaktan zevk alması gerekmektedir.

Her dilin sözcüklerinin kendine özgü söylenişi vardır. Doğal olarak bir dilin sözcükleri kendi kaynağında söz ve ses birliği hâlinde doğar. Toplum, zamanla bu köklere bağlı birçok sözcükler üretir ve onları kendi millî özellikleriyle geliştirir. Bir dil böylece, onu konuşan milletin soy, tarih, coğrafya, kültür ve sanat değerlerinin etkisiyle oluşur; kendi öz sözcüklerini ve kültür alışverişi sonucu başkalarından aldığı sözcükleri kendi kişiliğine uygun hâle getirir. Bu nedenle toplumlar, sözcükleri ve dillerini kendi söz ve ses yeteneklerine göre kalıplandırmışlardır.

argo söz kullanımı, yalnız konuşma eğitimi yoksulu olan kişilerin değil, kimi üniversite öğrencisi ve üniversite mezunu kişilerin konuşmalarında da görülmektedir. Bu tür konuşmalara toplumda külhanbeyi ağzı denilmektedir. Bu bir konuşma yanlısidir. Argo, yalnız dilin ve konuşmanın güzelliğini bozmakla kalmaz, konuşmacılar arasında kırgınlık ve dargınlıklara da sebep olabilir. Bu bakımdan konuşmalarda argodan kesinlikle kaçınmak gerekmektedir. Günümüzde, kimi tiyatro oyuncusu, komedyen, şovmen, radyo programcısı, sunucu, sanatçı vb. kişiler tarafından bölgesel konuşma kusurlarından ve argodan hareketle birtakım sanat eseri ya da sanatsal çalışma adı altında çoğu görsel, konuşma biçimleri sergilenmektedir ki bu hem konuşma sanatı, hem de Türkçe açısından olumsuz bir davranıştır. Çünkü, bu kişilerin eylemlerini yaparken ve davranışlarını sergilerken yaptığı konuşma hataları, özellikle çocuklar ve gençler tarafından örnek alınmakta, toplumda dönüşü zor olan konuşma yanlışlarının yerleşmesine neden olmaktadır.

Her dilin sözcüklerinin kendine özgü söylenişi vardır. Doğal olarak bir dilin sözcükleri kendi kaynağında söz ve ses birliği hâlinde doğar. Toplum, zamanla bu köklere bağlı birçok sözcükler üretir ve onları kendi millî özellikleriyle geliştirir. Bir dil böylece, onu konuşan milletin soy, tarih, coğrafya, kültür ve sanat değerlerinin etkisiyle oluşur; kendi öz sözcüklerini ve kültür alışverişi sonucu başkalarından aldığı sözcükleri kendi kişiliğine uygun hâle getirir. Bu nedenle toplumlar, sözcükleri ve dillerini kendi söz ve ses yeteneklerine göre kalıplandırmışlardır.

Türkler de yüzyıllar boyunca çeşitli vesilelerle kimi toplumlarla ilişkiler kurmuş, kültürel alışverişler sonunda başka dillerden aldığı sözcükleri

kendi kimlik ve kişiliğinde eriterek, onlara yeni sesler ve sözler katmış ve onlara kabuller dünyasında yer vererek sözlü ve yazılı anlatımında kullanmış, onları kültürünün bir parçası hâline getirmiştir.

Konuşmalarda ihmal edilen bir başka husus da mimiktir. Mimiği heyecanların, ihtirasların, yüzün hatta fikirlerin dilini olarak tavsif eden İ. H. Baltacıoğlu *Mimikte Türk'e Doğru* adlı yazısında şöyle diyor: Millî şahsiyetin teşekkülünde en önemli olan yapıcılar en çok göze çarpanlar, en çok dile gelenler değil, en gizli kalanlar, en az söylenenlerdir. Mimik de onlardan biridir. Yeryüzünde ne kadar millet çeşidi varsa, o kadar da mimik vardır. Millî mimik ananesini kaybeden bir milletin kendini kaybetmesinden korkulur. Mimik nedir? İnsanın iç oluşlarını anlatmak için kullandığı vasıta, yalnız yazı ile dilden ibaret değildir. Daha başka vasıtalar da vardır. Bunlardan biri de mimiktir. Söz ve yazı ancak fikirlerin dili olduğu hâlde mimik daha çok heyecanların ve ihtirasların, biraz da fikirlerin dilidir. İnsanın heyecanlarını, ihtiraslarını ve fikirlerini, suratının, vücudunun hareketleri ve pozlarıyla anlatmalarına "mimik" diyoruz.

Mimik de dildir, yazı dili gibi bir şeydir. Aynı milletten olanlar aynı heyecan ve ihtirasları anlamak

için, genel olarak birbirine benzeyen pozları alırlar ve benzer mimikleri yaparlar. Öyle ise mimik son derece millî bir kurumdur ve mimiğin milliyet bakımından incelenmesinde çok fayda vardır. İlkel cemiyet adamlarının heyecan ve ihtiras hâlinde söylemekten çok kımıldadıkları ve yine ileri cemiyet adamlarının büyük heyecan ve ihtiraslarında iç oluşlarını daha çok ses ve mimikle anlattıkları göz önünde tutulacak olursa, ses gibi mimiğin de sözden daha temelli ve eski bir deyim ve anlatım vasıtası olduğuna hükmetmek gerekecektir. Bu iddianın bir delili de şudur: İctimaî sebeplerle öz milliyetini değiştirip yabancı bir milliyetle özleşen ailelerin çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına dikkat ettiğiniz zaman görülecektir ki bu çocuklar yeni aile dilini öz millettaşları kadar güzel konuşabildikleri hâlde, onların mimikleri, eski aile milliyetinin karakterini taşımaktadır. Demek ki mimik, yani iç oluş dili, milliyetin en dayanıklı unsurlarından biridir. Cemiyet hayatında

Türkler de yüzyıllar boyunca çeşitli vesilelerle kimi toplumlarla ilişkiler kurmuş, kültürel alışverişler sonunda başka dillerden aldığı sözcükleri kendi kimlik ve kişiliğinde eriterek, onlara yeni sesler ve sözler katmış ve onlara kabuller dünyasında yer vererek sözlü ve yazılı anlatımında kullanmış, onları kültürünün bir parçası hâline getirmiştir.

Düşünce üretmeyen aklın ise varlığı tartışılır, hatta yok sayılır. İşte aklın ürettiği düşünceyi ânında başkalarına ulaştıran, o düşünceyi diğer insanların ve toplum bireylerinin kullandığı değerli bir mücevhere dönüştürerek aklın yeni düşünceler üretmesini sağlayan temel etken konuşmadır. İnsanın varlığının ve yaratıcılığının en sağlam kanıtlarından biri olan konuşma (kelam) için bilgenin biri de şöyle demiş:

“Kelâmından olur malûm kişinin kendi miktarı.”

mimik üç yerde şuurlu ve özgün hâlde kullanılır: söz söylerken, inşaat ederken ve hatiplikte, aktörlük ederken. Bu üç yerde mimiğin millî kalması milliyetin sağlığı için gerektir.

Aktör ve hatipler Türk mimiğini tanıma noktasında eksik görünmektedir. Bunların bir kısmı millî mimiği aşağı görmek hastalığına tutulmuş olduklarından yabancı mimikleri taklit etmek, Frenk, Alman, İngiliz, Amerikalı gibi kımıldamak sevdasına düşmüşlerdir!

Düşünürler, insanı hayvan ve diğer canlılardan ayıran en önemli özelliğin akıl ve düşünce gücü olduğunu belirtmektedir. Fakat akıl, ürettiği düşünceleri dışa vuramaz, karşındakine iletmez, başkalarına ulaştırılmaz ve sessiz kalırsa görevini yerine getirmemiş olur. Görev yapamayan akıl paslanır, kendisini geliştiremez, dolayısıyla düşünce üretmez. Düşünce üretmeyen aklın ise varlığı tartışılır, hatta yok sayılır. İşte aklın ürettiği düşünceyi ânında başkalarına ulaştıran, o düşünceyi diğer insanların ve toplum bireylerinin kullandığı değerli bir mücevhere dönüştürerek aklın yeni düşünceler üretmesini sağlayan temel etken konuşmadır. İnsanın varlığının ve yaratıcılığının en sağlam kanıtlarından biri olan konuşma (kelam) için bilgenin biri de şöyle demiş:

“Kelâmından olur malûm kişinin kendi miktarı.”

... Ve Günümüzdeki Türkçe

En önemli görevi düşünme aracı olan dil, çıkarımlar yapmaya yardımcı olması, kavramlar ve önermeler arasında münasebet kurabilmeyi sağlaması yönünden müstesna bir yere ve değere sahiptir. Bunların yapılabilmesi ise derin ve yaratıcı düşünceler üretilmesi, bilhassa da kullanıcılarının soyut kavramları özümsemesiyle gerçekleşecektir. W. VonHumboldt, *Düşünceyi yaratan ve ileri*

götüren dildir ve dilin engellendiği yerde, düşünce de engellenmiş olur. (...) Ancak dilini oluşturan, yücelten bir millet gerçek bir düşünce etkinliği gösterebilir der. Bu sebeptendir ki, dili ilkel kalmış bir millet, kültür yaşamında da ilerleme gösteremez. Doğan Aksan bu aşamadan geçmiş olan Türkçeyi “Bu benim anadilim bir denizdir; derinliğiyle, gözün erişemeyeceği genişliğiyle, sınırsız gücü, güzellikleriyle...” diyerek tanımlar.

Her hâliyle günlük hayatımızın içinde olan, soluduğumuz hava gibi varlığını bize hissettiren dil üzerinde düşünülmesi gerekir. Ona hâkim olmak, düşüncelerimizin anlaşılmasının yegâne yoludur. Böyle yapıldığı takdirde, yani dil üzerine düşünüp onu bir düşünce odağı olarak kabul ettiğimizde düşünce hayatımız da zenginleşecektir.

Bir filozofun da dediği gibi düşüncenin evi olan dil; binlerce yıllık bir süreçte insan zekâsının sözcükler, deyimler, ifade kalıpları ve atasözlerindeki birikimiyle bu vasfı kazanmıştır. Bir taraftan bilgilerimizi muhafaza etmek için kullandığımız, diğer taraftan da bunları başkalarına aktarıırken başvurduğumuz araç olan dil, aynı zamanda düşüncelerimizi geliştirmemizin de yardımcısıdır.

Sahip olduğumuz söz varlığımızın zenginliği, doğrudan doğruya düşünce dünyamızın zenginliğinin göstergesidir. Çünkü yapısı itibarıyla insan, nesnelere aracılığıyla değil; sözcükler vasıtasıyla düşünür. Düşüncelerin ifadesinde dile, bunların kurgulanmasında ise dilin yanı sıra mantığa ihtiyaç vardır. Yalnız başına soyut bir sistem olan dil, bireysel kullanım olarak tarif edilebileceğimiz söz ve yazı ile somut bir hâle getirilir.

Türkçenin kullanımı konusunda günümüzde görülen aşırı alçak gönüllülük, giderek “kendini aşağılama” duygusuna dönüşüyor. Bu durum, muhtemelen duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde Türkçenin eksikleri olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

W. VonHumboldt,
Düşünceyi yaratan ve ileri götürülen dildir ve dilin engellendiği yerde, düşünce de engellenmiş olur. (...) Ancak dilini oluşturan, yücelten bir millet gerçek bir düşünce etkinliği gösterebilir der. Bu sebeptendir ki, dili ilkel kalmış bir millet, kültür yaşamında da ilerleme gösteremez. Doğan Aksan bu aşamadan geçmiş olan Türkçeyi “Bu benim anadilim bir denizdir; derinliğiyle, gözün erişemeyeceği genişliğiyle, sınırsız gücü, güzellikleriyle...” diyerek tanımlar.

Türkçenin kullanımı konusunda günümüzde görülen aşırı alçak gönüllülük, giderek “kendini aşağılama” duygusuna dönüşüyor. Bu durum, muhtemelen duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde Türkçenin eksikleri olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Çok da eski sayılamayacak bir tarihte, başlangıçta müzik kanallarında program sunanların bir taraftan kırık dökük bir yabancı dille konuşmaları, bunun devamında da kendi diline ait olan kelimeleri yabancı dilin söyleyiş kurallarına uygun olarak telâffuz etme gayreti melez bir dilin doğumunun habercisini andırıyordu. Zamanla bu durum, başka dillere ait olan ifade kalıplarının Türkçeleştirilerek kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, garip karşılanması gerektiği hâlde, benimsenir duruma gelmektedir. Her hâliyle bir tercüme mantığının olduğu ...ziyaret gerçekleştiriyor, ...giriş yaptılar, start al-, ...keyif aldık, keyifli (gece), keyifli (mekân), keyifli (ortam), keyifli (zaman) vb. biçimler bunun akla ilk gelen örnekleri.

Bunlarakarşibirtavirgeliştir(e)mediğimizden bir başka dilin tesiriyle ortaya çıkan bu kullanımlar yerini zamanla doğrudan doğruya o dildeki kalıp ifadelerin kullanımına bıraktı: *Byebye!*” *The Marmara*, *tip box*, *advortial*, *tradecentre* ... Bu tip kullanımları diline pelesenk edenler, bunun gerekçesini “*Türkçesi olmadığı için...*” diyerek açıklamaktadırlar. Hâlbuki *buzlu çay yerine icetea*, *patlamış mısır yerine popcorn*, *kule yerine tower*, *peynirli yerine çizi/cheesy*, *merkez*

yerine *center* denmesi, büyük alış veriş merkezlerinin isimlerinin Türkçe olmaması, böyle bir gerekçe ortaya koyanların samimi olmadıklarına delalet ediyor.

Siyasete, sanata ve okumaya ilgi duymayan, gün boyu müzik kanallarını seyredenlerin buradaki sunucuları bile geride bırakan konuşma tarzlarına ve kullandıkları dile giderek alıştık, daha sonra da muhtemelen benimsedik. Böylece yabancı bir dille Türkçeye zorla yaptırılan bir izdivacın erken doğmuş bebeğini¹ andıran melez bir dil yarattık. İletişimini bu dille kurmaya çalışan ve dilini gerektiği şekilde kullanma endişesi olmayanları (hatta taşımayanları), genel ağ (internet) yazışmaları ve pop kültürü yönlendirir hâle geldi.

Pop çağında yaşamaları hasebiyle okumaktan, sanattan uzaklaşan, hatta neredeyse yakınından bile geçmeyen insanımız, dili de kendi dünyalarına göre yorumlayarak kullanıyor. Bunun sonucunda da artık neredeyse konuştuklarında yüklemi, öznesi belli olmayan ve ne anlattığı anlaşılamayan bir dil ortaya çıkıyor.

Yeni bir giysi alana “*Güle güle kullan.*”, “*İyi günlerde kullan.*” gibi dilekleri ifade eden kullanımlara, artık modası geçmiş gözüyle bakılıyor. Bunun yerine kullanılan “*Abi ceket yapmışsın.*” cümlesi yukarıdaki temenniye üç kelimeyle özetliyor. Duygu sömürüsü yapan birine “*Duygu sömürüsü yapma!*” ya da “*Vicdanımı sızlatıyorsun!*” kabilinden bir şeyler söylemek yerine “*Vicdan yaptın.*” diyerek karşılık verilebiliyor. “*yapmak*” ve “*olmak*” fiilleri neredeyse tüm fiillerin imdadına yetişen yardımcı fiiller hâline getirildi. Bir benzer örnek de karşılaşılan bir olay karşısında tavır belirlemeyi ifade etmek amacıyla “*Tavır yapma!*”, yapılan bir işteki ciddiyeti koruyamamayı ifade etmek gayesiyle kullanılan “*Su yapma!*” Türkçenin yeni ifade kalıpları arasına giren müstesna (!) kullanımlar olarak karşımıza çıkıyor.

Şu ifade ise sadece yorumsuz olarak verebilecek bir örnek: “*Akşam telefon faturasını görünce oha falan oldum. Anneme söyledim. Aaa ne oluyo falan oldu. Napıcaz şimdi yani olduk. Bunun üzerine bir de su faturası kabarık gelince bismillah olduk yani.*”

Dilin kullanımında bir başka endişe verici tablo da; Türkçe sözlerin yazım hususiyetlerinin acımasızca katledilmesidir. Bu, millî değerlerimizin hiçe sayıldığı, hatta ayaklar altına alındığının ciddi bir işareti olarak değerlendirilebilir: *Efendy, Eskidci, Shalgam, Pasha, Kebabchi, Yemish, L’event, Taxim, Tash...*

Bilindiği üzere Türkçedeki ç, ş, ğ gibi ünsüzler için alfabemizde özel harfler bulunmaktadır. Yine /ı/ ve /i/ sesi için de yazımızda özel bir karakter kullanılmaktadır. Bu ve benzeri diğer harfleri, başında bizzat Atatürk’ün bulunduğu bir kurul belirlemiştir. Onların hazırladığı yeni Türk yazısı ile ilgili yasa

1 Kasım 1928’de Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülerek kabul edilmiş ve 3 Kasım 1928’de Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkçe kelimeleri bu şekilde yazanlar, Atatürk’ün Harf İnkılabına ve 1353 sayılı Alfabe Yasasına

Byebye!” *The Marmara, tip box, advortial, tradecentre ...* Bu tip kullanımları diline pelesenk edenler, bunun gerekçesini “*Türkçesi olmadığı için...*” diyerek açıklamaktadırlar. Hâlbuki *buzlu çay yerine icetea, patlamış mısır yerine popcorn, kule yerine tower, peynirli yerine çizi/cheesy, merkez yerine center* denmesi, büyük alışveriş merkezlerinin isimlerinin Türkçe olmaması, böyle bir gerekçe ortaya koyanların samimi olmadıklarına delalet ediyor.

Dilin kullanımında bir başka endişe verici tablo da; Türkçe sözlerin yazım hususiyetlerinin acımasızca katledilmesidir. Bu, millî değerlerimizin hiçe sayıldığıının, hatta ayaklar altına alındığıının ciddi bir işareti olarak değerlendirilebilir: *Efendy, Eskidci, Shalgam, Pasha, Kebabc-hi, Yemish, L'event, Taxim, Tash...*

aykırı hareket etmeyip de ne yapmaktadırlar? Ülkemizdeki yazı birliğini sağlama misyonunu taşıyan bu yasaya aykırı davranan, hatta muhalefet edenlere karşı sessiz kalınması, alfabeyi şurasından ya da burasından delerek uygulanamaz hâle getirme gayretine dolaylı yoldan bir destek değil midir? Böyle devam ettiği takdirde bu durum çok da uzak olmayan bir gelecekte ülkemizdeki yazı birliğini yaralamayacak mıdır?

Sürekli gelişen ve değişim yaşayan yeni bir teknoloji olarak tarif edilen *bilişim*, hayatımızda ve çalışma tarzımızda birbiri ardına değişiklikler yapıp yenilikler getirmekte. Bu süreçte dilimizin de ister istemez ondan nasibini alması bir yana, bilişimde kullanılan terimler gündelik hayatta kullandığımız sözcüklerle neredeyse atbaşı gider hâle geldi. Hatta, bu nitelikteki sözcüklerin Türkçe karşılıkları dahi kullanılmıyor. *Bilgisayar* yerine *computer*, *tarayıcı* yerine *scanner*, *yazıcı* yerine *printer*, *kaydetmek* yerine *save etmek*, *imleç* yerine *cursor* vb. kullanımlar hiç de azımsanamayacak derecede.

Hayatımıza birdenbire girip, kendini onun vazgeçilmezleri arasına dâhil ettiren cep telefonu ve genel ağla (internet) dilimiz tanınmayacak duruma gelmektedir. Muhtemelen kontörden ve zamandan tasarrufu amaçlarken, düşünceden de tasarruf eder hâle geldik. Hâlbuki düşüncenin alt yapısını

oluşturan dile sahip çıkarak, düşünmeye ve düşünceye sahip çıkmış oluruz. Bir dilin yaygınlaşması için o dili kullananların öncelikle kendilerine saygı ve güven duymaları gerekir. Günümüzde var olan durumun bunun tam aksi istikamette olduğunu göstermesi açısında şu örnekler oldukça dikkate değerdir:

"E-mailime attachlediğimfile'ıdoubleclickleyipdownload et; programı kompüterine save et, sonra da koştur. Beğenirsen arkadaşlarına da forward ediver."

"Software'ıprint edip scannerden geçirdikten sonra OCR'la ASCII'ye convert et. Gerekirse IRIS'dachek et."

"Animasyonları izleyemiyorsanız yandaki butona tıklayıp "Shockwave&Flash Player pluginidownload etmeniz gerekiyor.... Download sitemizde yer alan programların tamamı"

shareware, freeware veya trialware'dir."

Genel ağın müdavimleri arasında en azından yabancı kelimeleri Türkçe söyleyişleriyle yazan ve ekleri de buna göre kullananların oluşturduğu dil de bir başka dikkat çeken husus. "*Nikneymini* tıklayıp *pesvördünü girmeye ve çet yapmaya başladı.*" cümlesi bu konuyla ilgili güzel bir örnektir. Görüleceği üzere yabancı terimlerin ve kelimelerin aldığı ekler yabancı okunuşlarla birleşince ilginç biçimler ortaya çıkıyor.

Bu ifadeleri kullananların gerekçesi ise "*Teknolojiyi yapanlar, terimleri de geliştirir; bizler de o terimleri kullanmak zorundayız!*" şeklinde. Ama böyle bir mazeretin arkasında muhtemeldir ki kendi kültürüne saygısını yitirmiş olmak yatıyor. R. Hull, bu şekilde düşünenler için "*Çevrelerine uymak için kendini yontanlar tükenip giderler.*" diyor.

Neredeyse benimsenmiş hâle gelen bu tip kullanımların bir sonraki aşaması yaşanıyor günümüzde. Genel ağdaki yazışmalarda gündeme gelen, zaman zaman reklamlarda da gördüğümüz kısaltma sözcükler "*yapıcam*"lı "*edicem*"li bir hayatı devam ettirenlerin yeni icadı olarak yazı ve konuşma diline de girdi:

"*ve*" yerine "*we*", "*evet*" yerine "*ewet*" yazılı-yor; "*selam*" sözü artık genel ağdaki (internet) yazışmalarda "*slm*", "*merhaba*" yerine "*mrb*", "*Görüştürüz, hoşça kal!*" ifade kalıbı "*grsz-by*" şeklinde kullanılıyor. "*Nasılsın?*" sorusunun karşılığı olarak kullanılan "*Sen nasılsın?*" sorusu ise, İngilizcede kısaca bu anlama gelen "*you/ya*" şeklinde yazılıyor. Hatta yüce bir duygunun "*Seni çok seviyorum.*" ifadesi de "*sçs*" biçiminde basit ve sıradan olarak tavsif edebileceğimiz kuru bir ünsüz dizisine dönüştürülmüş durumda.

Sanal sohbet veya telefon iletilerinde görülen bu yavan ifadelerin yanında melez cümle örneklerine de bolca rastlamaktayız. Bu şekilde düşüncelerini (!) ve duygularını (!) aktarmaya çalışanlar, daha samimi

Hayatımıza birdenbire girip, kendini onun vazgeçilmezleri arasına dâhil ettiren cep telefonu ve genel ağla (internet) dilimiz tanınmayacak duruma gelmektedir. Muhtemelen kontörden ve zamandan tasarrufu amaçlarken, düşünceden de tasarruf eder hâle geldik. Hâlbuki düşüncenin alt yapısını oluşturan dile sahip çıkarak, düşünmeye ve düşünceye sahip çıkmış oluruz. Bir dilin yaygınlaşması için o dili kullananların öncelikle kendilerine saygı ve güven duymaları gerekir.

Birçok vatandaşımız dilimizi sanal âlemde maalesef yanlış kullanıyor ve her geçen gün artan kısaltmalarla onu yozlaştırıyor. Bunun neticesinde de bugünkü Türkçeyle onun tarih içinde kazandığı bütün incelikleri ve ses zenginliklerini geride bırakıyoruz. Artık konuştuğumuz ve yazdığımız Türkçe Halit Ziya'ların, Hamdullah Suphi'lerin, Ömer Seyfettin'lerin, Mehmet Âkif'lerin, Ziya Gökalp'lerin, Yahya Kemal'lerin, Bedri Rahmi'lerin âhenkli dili değil; ağzımızda geveleyip kekelediğimiz kakofonik bir dildir.

ve doğal bir iletişim kurduklarını düşünüyorlar. Dili kullanma hürriyetini, onu istedikleri şekle büründürme olarak tarif edip, bunun gerekçesini de “Kendimi özgür hissetmemi sağlıyor.” diye açıklıyorlar.

Birçok vatandaşımız dilimizi sanal âlemde maalesef yanlış kullanıyor ve her geçen gün artan kısaltmalarla onu yozlaştırıyor. Bunun neticesinde de bugünkü Türkçeyle onun tarih içinde kazandığı bütün incelikleri ve ses zenginliklerini geride bırakıyoruz. Artık konuştuğumuz ve yazdığımız Türkçe Halit Ziya'ların, Hamdullah Suphi'lerin, Ömer Seyfettin'lerin, Mehmet Âkif'lerin, Ziya Gökalp'lerin, Yahya Kemal'lerin, Bedri Rahmi'lerin âhenkli dili değil; ağzımızda geveleyip kekelediğimiz kakofonik bir dildir.

Dil veya kalem sürçmesi, dalgınlık, gereken itinaı göstermeme, muhtemelen bilgisizlik ve kültürün önemini idrak edememekten kaynaklanan bu kullanımlar dilin kirlenmesine sebep oluyor. Bu durum bir taraftan dil magandalığını yaratırken, diğer taraftan da dil ve kültür bilinçsizliğinin yaygınlaşmasına yol açarak sosyal bir çözülmeyi işaret ediyor.

Anlaşılmak, mesleğimizde başarı elde etmek, yaratıcı olmak, yaradılışımızdan getirdiğimiz ve sadece kendimize ait olan yeteneklerimizi ülkemizin ve insanlığın hizmetine sunmak istiyorsak işe dilimize ilgi göstermekle başlayabiliriz.

Asıl olan düşüncelerin en anlaşılabilir ve etkin biçimde, dilimizin kurallarıyla ve özellikleriyle açıklanabilmesidir. Burada söz konusu olan, bir dilin yetersizliği değil, işlenmeyen bir dilin gelişmemesi, zayıflaması, giderek evde ve sokakta basit bildirişimler için kullanılabilen kısıtlı bir dile dönüşmesidir. Kendi kültürümüze ve dilimize saygı duymadığımız, dil bilincine sahip

olmadığımız takdirde benliğimiz de büyük yara alacaktır. Medeni toplumların eğitilmiş bireylerine, dilini bir kuyumcu hassasiyetiyle işlemek yakışır. Kurmaya çalıştığı bir cümleye bir başka dilin beş on tane sözcüğünü yahut terimini yerleştirmek, bunu yapanın yabancı dil bildiğini göstermez. Böyle bir durum bunun tam aksine söz konusu kişinin kendi dilini lâyıkıyla kullanabilme açısından beceriksiz olduğunun delilidir.

Nihat Sami Banarlı, “Vatan çocuklarına bir milletin yarattığı ve yaşattığı dili, bütün güzellikleri, incelikleri, yücelikleri ve güzel sesleriyle öğretmek... Onları, böyle bir dilin sihirli ifadelerine yükselterek; her an, daha çok duyan, düşünen, anlayan ve yaratan insanlar olarak yetiştirmek... Dilin, böylesine tılsımlı bir vasıta olduğunu bilmek ve bütün bunları, bilerek, severek yapmak... Burada cesaretle söyleyebilirim ki yeryüzünde nice insan, böyle büyük bir sanatın, böyle şerefli bir hizmetin vazifelisi olduğunu düşünmemiştir. Çünkü bilindiği ve zannedildiği gibi, bu güzel hizmet, yalnız dil ve edebiyat hocalarının vazifesi değildir. Muallimler, hangi dersin hocası olurlarsa olsunlar, Türk çocuklarına her şeyden çok Türkçeyi öğretecek, onlara, ana dillerinin ses ve söz güzelliklerinden, ifade ve mana zenginliklerinden güfteler ve besteler vereceklerdir. Öğretmen değil de anne ve baba iseniz, abla ve ağabey iseniz, bu sizin daha sevgili vazifenizdir. Yavrularınıza, sözlerini halk dehasının yarattığı ve bestesi yine halk sanatından yükselen ninniler söylemekten başlayarak öğreteceğiniz en güzel şey, Türkçedir.” der.

Düşünmek sanatı, fark etme, seçme, sınıflandırma, karşılaştırma, analiz ve sentez yapma sanatıdır. Bu sanatı öğrenmek isteyenler dilin büyüklü dünyasına girmek ve iyi kullanmakla işe başlayabilirler.

Kendi kültürümüze ve dilimize saygı duymadığımız, dil bilincine sahip olmadığımız takdirde benliğimiz de büyük yara alacaktır. Medeni toplumların eğitilmiş bireylerine, dilini bir kuyumcu hassasiyetiyle işlemek yakışır.

1 Prematüre

Kaynaklar

- AKARSU, B. (1984), *Wilhelm vonHumboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- AKSAN, D. (1977), *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSAN, D. (1987), *Türkçe'nin Gücü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KONGAR Emre (2003), *Yozlaşan Medya ve Yozlaşan Türkçe*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- SIRIM, Veli Yabancı Kelime Kullanımı, *Özgür ve Bilge Dergisi*, Temmuz- Ağustos, 2004.
- AKÇATAŞ, Ahmet, (2001), "İletişim Eksiklikleri ve Dil Kullanımı", *Türk Dili Dergisi*, Ankara: TDK Yayınları, Sayı 597, Sayfa: 246-247.
- AKSAN, Doğan (1987), *Türkçe'nin Gücü* Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ROLAND, Barthes (1986), *Göstergebilim İlkeleri*, çev. Mehmet Rıfat – Sema Rıfat, İstanbul: Sözcü Yay.
- GRAY, Jhon (1997), *Reklam Yasakları ve İfade Özgürlüğü*, çev. Ataç Ünlü, Ankara: DLT Yayınları.
- KIRAN, Zeynel (1996), *Dilbilim Akımları* Ankara: Onur Yayınları.
- KAYAALP, İsa (1998), *İletişim ve Dil*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ORWEL, George (1999), *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, çev. Nuran Akgören, İstanbul: Can Yayınları.
- WALTER, Prozig (1995), *Dil Denen Mucize*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- RUTHERFORD Paul, (2000), *Yeni İkonalar, Televizyonda Reklam Sanatı*, çev. Mustafa K. Gerçekler, İstanbul: YKY.
- SEGAL, E., İlin, M. (1995), *İnsan Nasıl İnsan Oldu*, çev. Ahmet Zekeriya, İstanbul: Say Yayınları.
- ÜLGEN, Gülten (2001), *Kavram Geliştirme, Kuramlar ve Uygulamalar* Ankara: Pegem Yayıncılık.
- VYGOTSKY, S.L (1998), *Dil ve Düşünce*, çev. S. Koray, İstanbul: Kuram Yayınları.